

hogy saját tanítványaink biztosan bekerüljenek, és a csoportok is úgy alakuljanak, hogy elfogadható legyen a létszámuk.

- *Ezt is elfogadta az önkormányzat?*
- Igen. Sikertült még az idei költségvetésbe beleygömszölni. Egyik átalakításra sem kértünk pénzt. A meglévő költségvetés keretein belül maradtunk. 92-től az önkormányzat már buzdította az iskolát, hogy újuljon meg.

(Az interjút Kriza Borbála készítette, 1995 őszén)

IGAZGATÓ, BUDAPESTI GIMNÁZIUM

„Azt szeretném, hogy élet zengje be az iskolát”

- *Kérem, mutassa be az iskolát.*
- A belvárosi önkormányzat fenntartásában működik a gimnázium, teljes fővárosi beiskolázással. Ennek igen egyszerű oka van, a kerület lakossága meglehetősen öregszik, tehát a gyerekutánpótlás innen minimális. Két típusú gimnázium működik egy épületben, a hat- illetve négyosztályos tagozat.
- *Miért számít ez az iskola különlegesnek, mi a specialitása?*
- Elsődlegesen a hírneve, a 140 éves múltja, és az, hogy valamikor az ország első reáltanodája volt, amely Schulek Frigyes-től Alpár Ignác-on át Lechner Ödönig a magyar építészet nagyjait adta, de másokat is. A jelenlegi specialitása pedig a négyosztályos gimnázium keretében a német nemzetiségi nyelv megőrzése, ún. speciális német tartervű osztályokban, illetve az emelt szintű angol és matematika párosítású osztály indítása. Meglehetősen túljelentkezés van mindegyik osztályba, mert ez különleges pluszt ad a középiskolás korosztálynak.
- *Hol helyezkedik el az iskola az országos rangsorban?*
- Budapesten az első tíz között, országosan az első ötven között, a rendkívül sánta és rosszul összeállított statisztikában. Azért rosszak ezek a statisztikák, mert az egyetemi felvételek tükrében rangsorolják az iskolákat. A szlovák gimnáziumban Pl. öten érettségiznek, az ötből mind az öt szlovák szakra jelentkeznek, tehát 100%-os egyetemi beiskolázása van. Nálunk általában 200-an érettségiznek egy évben, ebből 110-en kerülnek egyetemre és főiskolára az első körben. Ha a felvettek számát nézem, akkor a Fazekas után a második helyen állunk az országban. Tehát így is lehet nézni egy statisztikát. Rendkívül széles a továbbtanulási skála, ez azt jelenti, hogy tudományegyetemekre, műszaki egyetemekre, teológiákra, magánegyetemekre, mindenhova eljutnak a gyerekeink.
- *Kik a konkurensei az iskolának?*
- Nincs konkurencia, ilyesmivel nem foglalkozunk. Mi a saját tanterveink szerint, saját tematikánk szerint dolgozunk, tanfünk, tankönyveket írunk, és sorolhatnám tovább. A másik iskola nem konkurencia nekünk, nem is szeretném, ha kiélesedne egy kerületen belül két iskola között bármiféle konkurenciaharc.
- *Milyen az iskolavezetés kapcsolata a fenntartóval?*
- Ezt egy kicsit hosszabban tudom csak kifejteni, ugyanis ma Magyarországon a közoktatási intézmények, amelyek önkormányzati fenntartásúak, négyévenként kétszeres földrengésnek vannak kitéve. Méghozzá nem is akármilyennek. Az egyik a parlamenti választás: az intézmények sorsa erősen függ attól, hogy milyen pártok kerülnek be a parlamentbe, mely pártok lobbiznak erősebben, melyeknek van nagyobb hangjuk a közoktatás érdekében. A másik, ami még megrázóbb, a helyhatósági választás. Ettől függ, hogy milyen önkormányzat áll fel, oktatásbarát vagy kevésbé oktatásbarát. Én végigéltem igazgatóként az előző négy évet, amikor kifelé oktatásbarát, de befelé egy rendkívül autokrata és kimondottan oktatásellenes önkor-

mányzat vezette ezt a kerületet. Hála Istennek ez egy évvel ezelőtt megváltozott, és most kimondottan oktatási célokat kitűző, az oktatást pénzügyileg is, szakmailag is, szellemileg is, és beruházás terén is rendkívül korrektül támogató, abszolút oktatásbarát önkormányzat állt fel a kerületben. Így az önkormányzattal jelenleg nincs konfliktusunk, de korábban volt. Nem szeretném, ha összekeveredne az elmúlt négy év a mostanival. Az előző négy évben rengeteg konfliktusom volt, sőt már az újságokon keresztül is polemizáltunk. A jelenlegivel viszont teljes összhangban dolgozom.

– *Milyen úton tud beleszólni az iskola az öt érintő önkormányzati döntésekbe?*

– Az egyes iskolatípusoknak van képviselőjük az önkormányzatban. Ez a legkövetesebben működik, illetve az iskolaszéken keresztül van kapcsolattartás az önkormányzattal. Az oktatási bizottság minden ülésére meghívja az iskola igazgatóját, érdekképviselői szerveiben bárki részt vehet; minden koncepció elkészítésébe, ami az oktatást érinti, akár rövid, akár hosszabb távú, bevonják az iskolákat és megkérdezik a véleményüket.

– *Milyen tervei vannak az önkormányzatnak az iskola fejlesztésével kapcsolatban?*

– Nincsenek tervei, mert a fővárosban elsőként alakultunk át hatévfolyamos gimnáziummá, saját tanterveink, saját tankönyveink, saját rendszerünk alapján, aminek már több tucat követője van az országban Pannonhalmától Makóig, tehát híres gimnáziumok. Abszolút szabad kezdet adott az önkormányzat, hogy olyan innovációs programmal és olyan tervekkel induljunk, amelyek a közoktatást szolgálják. Úgyhogy nincs semmilyen problémánk. Az önkormányzat mostanában az iskola anyagi fejlesztésén, pontosabban átépítésén fáradozik, ennek tervei a folyosón láthatók, várhatóan három év alatt elkészül a rekonstrukció.

– *Milyen hagyományaik vannak?*

– Az iskola 1855. január 13-án nyílt meg, éppen 140 évvel ezelőtt. 1995. január 13-án ünnepeltük az alapítás 140. évfordulóját. Német reáltanoda volt, tehát nem gimnázium, kimondottan műszaki értelmiséget képeztek olyan zseniális tanárokkal, mint Neil Ferenc, Weisz Móric, Alpár Ignác és sorolhatnám tovább. 1861-től Neil Ferenc vezetésével tért át fokozatosan a magyar nyelvű oktatási nyelvre. Hatosztályos reáltanodaként indult, nyolcosztályos gimnázium lett. 1945 után orosz mintára átalakították 8+4-re, tehát négyosztályos gimnázium lett, egyetlen eredeti hagyományt megőrizve, a német tanítási nyelvet. Ekkor itt működött a fővárosban és a főváros környékén az egyetlen német tannyelvű osztály. A '70-es évek elején ezt elvitték, mondván, hogy a belvárosba nem való német tanítási nyelvű gimnázium, vigyük el külterületre. Így kapta meg a Kossuth Lajos gimnázium Erzsébeten a német tanítási nyelvet. Mi viszont megőriztük speciális német osztályainkat, ennek a hagyománynak a folytatásaként heti 8 órában tanítottuk a németet ezekben az osztályokban, és II. vagy III. már majdnem minden tanulónk közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgával rendelkezett. A másik hagyománya az volt az iskolának, hogy a profiljában reálgimnázium volt. De 1990 körül rájöttünk, hogy a reált nem érdemes nekünk erőltetni, hiszen matematika-fizika, és egyéb tárgyak terén annyira kiemelkedő gimnáziumok voltak-vannak, mint a Fazekas, a Berzsenyi, az Árpád, a Szent István, amelyek igen erősen ráálltak a speciális matematikára. Velük felesleges konkurálnunk. Nem beszélve a gyakorló gimnáziumokról. Így aztán megőriztük a speciális német profilt, illetve a nyelvvel bővített matematika profilt a négyosztályosban. A hatos egészen más.

– *Milyen változásokat hozott az iskola életében a rendszerváltás?*

– Én vagyok az első választott igazgató. 1989-ben választottak. A rendszerváltás semmilyen más változást nem hozott.

– *Mikor vezették be a hatosztályos gimnáziumot?*

– 1992-ben indultunk az első osztállyal, de ehhez semmi köze a rendszerváltásnak. A magyar oktatáspolitikában már 1989 előtt is olyan irányzat volt kialakulóban, hogy iskolaszervezet-

változásban lehetett gondolkodni. Tehát rendszerváltástól függetlenül lettünk hatosztályos gimnázium.

- *Milyen új szolgáltatásokat vezettek be ezen kívül?*
- Két újdonság van tulajdonképpen, ami ismétlem, nem a rendszerváltásnak köszönhető. Az egyik az, hogy 6 évfolyamos gimnáziumi oktatásra tértünk át az általunk kidolgozott modell alapján. Ezt a fenntartó engedélyezte. A mi esetünkben még a minisztériumtól kellett engedély kérni. Ma már csak az iskola és a fenntartó közötti megállapodáson múlik, ha egy ilyen modellt átvesznek. A másik újdonság a számítástechnika ún. szakmát adó oktatása, de ez nem kimondottan az iskola programja, csak az iskola szervezésében történik. A gyerekeink 10 szemeszter alatt, tehát 5 év alatt számítógépes szakképesítést is kaphatnak, ha igénylik.
- *Ki finanszírozta ezeket a fejlesztéseket?*
- Elsősorban a pályázatok. Rengeteg pályázatot írtunk a fejlesztésekhez, a Közoktatási Fejlesztési Alaphoz, a Kultúra Hungária Alapítványhoz és még sorolhatnám. Csak az akkori önkormányzat, amelyik engedélyezte, az nem támogatta. A mostani viszont nagyon korrektül támogat.
- *Nem voltak viták az önkormányzattal, amikor be akarták vezetni ezeket a változtatásokat?*
- Különösebb vitáink nem voltak, mert ők semmivel nem törődtek. Semmit alá nem írtak határidőre. A viták odáig fajultak, hogy engem kitiltottak az önkormányzat épületének az egyik szintjéről, ahol a polgármester székelt. A harcomat máshol kellett megvívnom.
- *Mennyire elégedettek jelenleg a profiljokkal és mik a terveik a közeljövőben?*
- A profilunkkal maximálisan elégedettek vagyunk, mert egy abszolút emberközpontú iskolát hoztunk létre emberközpontú felvételi rendszerrel. A 6 évfolyamos gimnáziumi osztályainkba durván 10–12-szeres a túljelentkezés. 64 gyereket veszünk fel és több mint 600-an jelentkeznek minden évben. A gyerekek kiválasztása úgy történik, hogy december 1-jétől, tehát 3 hónappal a beiskolázás előtt korrekt tájékoztatást adunk a szülőknek. Ez tartalmazza a 6 évfolyamos alapkoncepció teljes leírását, azt, hogy kiket várunk, miért várjuk, hogyan várjuk, mit és hogyan tanítunk, meddig tanítunk, tehát mindent részletesen. Ez a 4–5 oldalas leírás tartalmazza az előző évek írásbeli felvételi anyagát és a jelentkezési lapot is. Ezt bármelyik szülő, akinek 12 éves gyereke van, megvásárolhatja az iskola portáján. A felvételi lapon már látja, hogy kimondottan a tehetségek kiválasztására rendezkedünk be, vagyis a felvételi rendszerünkben a első személytelen szűrés. Hiszen az óriási túljelentkezésből a magot nem tudom másképpen kiválasztani. Ezek írásbeli feladatok matematikából és magyar nyelvtanból. Itt a 600–650 tanulóból körülbelül 300-an maradnak. A jelentkezésnél nincs megszabva, hogy kitűnőnek vagy jelesnek kell annak lenni, aki ide akar jönni. Ha bizonyos tantárgyakból a 4-es átlagot eléri, akkor jelentkezhet. Ugyanis azt tapasztaltuk, hogy a bekerült tanulóknak több mint az egyharmada 4-es, 4,2-es átlag körül mozog, tehát nem kitűnők kerülnek csak be. Viszont van spiritusz bennük, van életkedvük, játszanak, gyerekek. Nem szeretnék olyan iskolát, amelyikben 200 kockafejű gyerek ül. Azt szeretném, hogy élet zengje be az iskolát, Ady után szabadon.

Az írásbeli szűrő után a következő lépés, hogy klubdelutánt szervezünk az összes gyereknek, akik esélyesek arra, hogy bekerüljenek; ahol játékház van, és a kreativitás, leleményesség. A lényeg az, hogyan találja fel magát az adott helyzetben. Ezt a diákönkormányzat csinálja, a diákok játszanak a gyerekekkel, és megjegyzik kis cédulákon, hogy Zsófi, Sanyi, Isti, nagyon ügyesek voltak és jó lenne, ha ide járnának.

A második tudományos jellegű kontrollon már a gyerek határozza meg, hogy milyen tantárgyból felvételizik. Meg kell jelölnie a felvételi lapon két tantárgyat, amelyekből felvételizni szeretne. A kettő közül az egyiket kapja a második fordulóban. Mondjuk, ha a történelmet jelölte meg, akkor egy általa már hallott, de nem egészen ismert anyagrészből kap órát. Arra ügyelünk, hogy az általános iskola VI. osztályának félévéig tartó történelmi részét vegyük,

ezzel kapcsolatban egy órát hallgatnak végig, utána a megadott kérdésekre írásban válaszolnak. Az órán aktív szereplők lehetnek, jelentkezhetnek és szóban is megnyilvánulhatnak. A közel 300 gyerekből kb. 100-an maradnak. Ők szóbeli beszélgetésre jönnek, ami már nem annyira tudományos jellegű. A szabadidős tevékenységről van szó, a rátermettséget, beszédkultúrát, kommunikációs készséget, öltözködést, megjelenést nézzük. Így választjuk ki azt a 64 gyermeket, akivel együtt dolgozunk.

Zseniálisak. A 4 év tapasztalata maga a csoda. Nem a gyerekeket, a tanárokat kell fegyelmezni. A gyerekek korlátlanul terhelhetők, ugyanakkor rendkívül játékosak, vidámak, kedvesek. A tanáraitam kell borzasztóan kordában tartani, hogy el ne rontsuk őket az agyonterheléssel. Mi úgy fogalmaztuk, hogy meg kell őrizni a játszva tanulás, az örömmel iskolába járás hangulatát, érzését.

– *Megy a négyosztályos gimnázium is tovább?*

– Megy, persze. Mindaddig megy a négy osztályos, amíg igény van rá. Én fontosnak tartom, hogy a gyerekek különböző életkorban tudjanak iskolát választani. Nagyon rossznak tartanám, ha az egész ország áttálna 4+8-ra, vagy 6+6-ra. Biztosítani kell egy szűkebb rétegnek azt, hogy 10 vagy 12 éves korban, egy bővebb rétegnek pedig azt, hogy 14 éves korban, az akkori érettségnek megfelelően tudjon iskolát választatni.

– *Ön szerint most optimális a létszám vagy zsúfoltság van az iskolában?*

– Megmondom őszintén, mindaddig, míg a normatív támogatásnak ilyen ostoba rendszere van, addig az iskolának az az érdeke, hogy minél nagyobb tanulólétszámmal dolgozzon. Ahhoz viszont, hogy minőségi munkát tudjak végezni, minél alacsonyabb létszám lenne az optimális. A 6 évfolyamos gimnáziumi osztályokban 32 tanuló van osztályonként, a 4 osztályosban sajnos 44–46 tanulónk van. Ez rengeteg. Ez nem azért van, mert én a létszámot akarom növelni, de egyszerűen gyenge vagyok, nem tudok ellenállni a fantasztikus szülői rohamnak, amikor tehetséges gyerekek máskálnak az utcán, mert nem juthatnak be a jó nevű gimnáziumba. Tehát ilyenkor mindig engedek és felveszem őket. A 4 osztályosban 44–46-an is előfordulnak, viszont rengeteg tantárgyat bontunk. Így azért az egy tanulóra jutó foglalkozási idő tisztességesen megvan. Ezt az önkormányzat anyagilag is támogatja.

– *Van-e belső átirányítás a felvételnél?*

– Igen. Akiket a hatosból helyhiány miatt elutasítunk, azok majdnem mind zöld utat kapnak, ha két év múlva a négy osztályosba is minket választanak, majdnem mindet automatikusan felvesszük, csak egy kicsit megnézzük, hogy nem romlottak-e sokat. A speciális németbe viszonylag nagy a túljelentkezés, két és fél, háromszoros. Ha oda nem fér be és nagyon jó képességű, akkor átirányítjuk az angol-matematika csoportba. Onnan nincs hova tovább irányítani, onnan már másik iskolába küldjük.

Ami az óriási vonzereje ennek az iskolának, az az abszolút nyitottsága, a nagyon szigorú követelményrendszer melletti liberalizmusa. Itt a tanár-diák viszony szerintem optimális. Az egyházi iskolákban lehetett ilyen, valamikor réges-régen, amikor egy tanárhoz este 8 órakor is bekopoghattak a gyerekek, ha gondjuk volt. Nagyon jó a hangulata az iskolának, rendkívül élénk diákélet van, a klubtól kezdve az iskolaujságon keresztül az évkönyvig, a zenekarig, kosárlabda csapatokig, a balatonfenyvesi gyönyörű üdülőnkig minden van. Ami még óriási vonzerő, hogy nagyon jó a beiskolázási arányunk egyetemekre, főiskolákra.

– *Ezt a felvételi eljárást a 6 osztályosba Önök találták ki?*

– Igen, teljes egészében. Tökéletesen bevált, úgy, hogy a követő iskolák is átvették, még azok is, akiknél csak kétszeres túljelentkezés van. De végigmennek ezeken az állomásokon, hogy a gyermeket, a tehetséget minél több oldalról megismerjék. Mi ezt rögtön az elején így kezdtük, és pillanatnyilag nem is akarunk rajta változtatni. A négyosztályosnál soha nem volt olyan jelentős a felvételi, mindig volt magyar nyelvtanból írásbeli és szóbeli beszélgetés. Semmi

más nem volt. Most meg nincs értelme még szigorúbb vagy keményebb felvételinek alávetni a gyereket, hiszen végre el kéne jutni Magyarországon oda, hogy holló a hollónak nem vájja ki a szemét, és a gimnázium elhiszi, hogy tanít az általános iskola, és az egyetem elhiszi, hogy tanít a gimnázium. Dehát ugye presztízskérdést csinálunk mindenkiből, és pénzszerzési céllal, óriási előkészítő dömpinget szerveznek már 12 éves gyerekeknek is, teljesen feleslegesen.

– *Az igazgatónak mi a szerepe a felvételiben?*

– Sétál. És dönt a beérkezett javaslatok alapján. A három helyettesem közül a hat évfolyamosért felelős helyettes és én minden bizottságban hosszabb-rövidebb időt eltöltünk, nézegetjük a gyerekeket. A bizottságok rangsorolják a pontszámok ill. a szóbeli benyomás alapján a gyerekeket, és úgy alakul ki, hogy kiket veszünk fel, amiről aztán én döntök.

– *Berögtük rögtön mind a 64 helyet?*

– Azonnal, és általában osztályonként 10 tartalékost jelölünk meg. Mert mindig akad visszalépés, olyan, akit felvettük mi is és más iskola is.

– *Az önkormányzatnak van ebbe beleszólása?*

– Nincs. Nem tartanak fenn egyetlen helyet sem saját maguknak. Viszont az önkormányzat bármilyen kérrsel keres, ha az nem elvtelen, figyelembe veszem.

– *Van lehetőség protekciózásra?*

– Nincs. Meg nem felelt felvételi eredmény esetén nincs. Megfeleltnél van. Ez minden iskolában így van, kár lenne tagadni. Az egész mai rendszer sarkalatos kérdése az átjárhatóság, ami kimondottan a tanulólétszám és az igazgatói döntés függvénye. Semmi más. Ha van helyem, fel tudom venni, ha nincs, nem.

– *Mi esik nagyobb súllyal latba a felvételinél, az írásbeli, a szóbeli vagy a beszélgetés?*

– Az első két írásbeli. A pontszámot viszik magukkal a gyerekek, tehát a szűrőét, és a választott tantárgy dolgozatával elért pontszámot. Ez a döntő. Utána ez kiegészül a szóbelivel. Például ha ott kiderül, hogy nem tud beszélni, nem érti meg a kérdést, vagy abszolút infantilis magatartású, akkor nem biztos, hogy bekerül.

– *Az általános iskolai bizonyítványt nem nézik?*

– A jelentkezés kritériuma, hogy a 4-es átlagot el kell érni a megadott tantárgyakból, tovább nem nézzük. A négyosztályosban viszont igen, figyeljük mindig a hozott eredményt és a felvételi írásbelin és a szóbelin szerzett tapasztalatokat. De itt is az utóbbi kettő a döntő. Ott az van, hogy az írásbelit javító tanár benne van a szóbeli bizottságban is, és van egy értékelő lap, amire ráírja, hogy „feltétlenül javaslom”, „javaslom”, „nem javaslom”. Ez a három csoport van. A feltétlenül javasoltak mind bekerülnek függetlenül az általános iskolai bizonyítványtól, a javaslom az, amelyikből válogatunk, figyelembe véve egy bizonyos kontinuitást. Tehát ha megfelelt a felvételin és csak a „javaslom”-ban van, de van helyem, akkor figyelembe veszem a lakóhelyét. Ha kerületi lakos, akkor automatikusan felveszem. Figyelembe veszem azt is, hogy milyen a kontinuitás, tehát a szülők, nagyszülők, családtagok ide jártak-e, testvére ide jár vagy nem, és ennek alapján plusz előnyt élveznek, akik valamilyen formában kötődnek az iskolához. Ismétlem, a javasolt kategóriából.

– *Tudják a felvételinél, hogy a gyerekeknek kik a szülei?*

– Nem. Ez semmilyen lapon nem szerepel, engem viszont nagyon sokan megkeresnek már a jelentkezés időszakában, és ha a szülő azt mondja, hogy ő, vagy a felesége, vagy a nagypapa ide járt a maga idejében, azt kérem mindig, hogy írják rá a lap hátuljára, hogy az iskolaválasztást ez motiválta.

– *Milyen gyakoriak a felvételire vonatkozó szülői panaszok, a fellebbezések?*

– Én még nem találok panasszal. De gyakori, hogy a szülő bejön és azt mondja, hogy teljesen mindegy, milyen nyelven fog tanulni a gyerek, csak vegyük fel, hogy ide járhatson.

Ő mindent megtesz az iskoláért, az alapítványokat maximálisan kívánja támogatni stb. Ezeket már meg sem hallgatom, ez nem téma. Majd ha a gyereket felvettük és még mindig fenntartja ez irányú elképzelését, akkor visszatérhetünk rá. Es ahogy felvettük, jó néhány szülő azonnal övön alul üt, elkezd diktálni, és én ezt nem tűröm. Ezt az első szülői értekezleten, a felvételt követően azonnal elmondom, hogy az iskolának milyen etikai rendszere, milyen norma-rendszere van, mi az, amit lehet, mi az, amit nem lehet, aki ezt nem veszi tudomásul, az éljen a szabad iskolaválasztás jogával és vigye olyan helyre a gyereket, ahol az igényeit teljesítik.

– *Milyen igények ezek?*

– Például beírja, hogy első idegen nyelvként angolt kér, a másodikra beírja az orosz, mert hátha akkor a gyereke bekerül. Felveszem az oroszra, mondjuk, és azonnal jön, hogy németre akarja, mert az orosz tévedés, félreértés volt; akkor ne ebbe az osztályba járjon, hanem abba az osztályba; akkor ne ez, hanem az tanítsa stb. Ezt mindig kikérem magamnak. Azt kérem, hogy bízva rám.

– *Volt már valamilyen vita vagy botrány a felvételik körül?*

– Hála Istennek még soha. De dicsérő, köszönő és szidalmazó leveleket kapok. A dicsérőt általában azoktól, akik bekerülnek, de sok levelet őrzök olyanoktól is, akik egyszerűen azt jelzik, hogy sajnálják, hogy a gyerekek nem kerültek be, de rendkívül korrektnek, tisztességesnek és objektívnek tartották a felvételt.

– *Mit vártak el ettől a felvételitől és mit értek el vele?*

– Azt vártuk, hogy objektíven tudjunk választani. Például nem is kérdezzük, hogy melyik általános iskolába járt a gyerek, nehogy ez befolyásoljon. Ez nincs is rajta a jelentkezési lapon. Amikor felvettük, kiderül ügyis. Az általános iskolákban még mindig félnek attól, hogy az osztály krémje, a húzóerő elmegy másik iskolába, nehogy a gyerekek ott hátránya legyen. Ezért nem is tárgyalunk az általános iskolával, csak értesítjük arról, hogy a gyereket felvettük. És mindig csak április végén értesítjük, tehát amikor már különösebb retorzió nem érheti a gyereket.

– *Milyen változásokat tapasztaltak az utóbbi években a felvett gyerekek társadalmi összetételében?*

– Ez a mi iskolánkban igen érdekes. Kialakult egy réteg a fővárosban, akiknek ez az iskolatípus szimpatikus, ezek az ún. hátrányos helyzetű értelmiségiek. Értem ezen, hogy pedagógusok a szülők, vagy munkanélküli műszaki értelmiségiek. Ide tartozik egy bizonyos középszintű orvosi réteg is, tehát nem a kacsalábon forgó villákkal meg egyebekkel rendelkezők, hanem a közalkalmazotti rétegbe tartozók. Ez azt jelenti, hogy elenyésző számban, de bekerülnek olyanok is, ahol például súlyos megélhetési gondok vannak.

Iskolánkban nagyon komoly alapítvány-rendszer működik. A fő alapítvány az iskola nevére viseli, amelynek a hozadékát mindig a gyerekek között osztjuk szét. Az alapítvány általában 3,5–4 millió Ft-ot oszt szét a tanulók között egy évben, ami azt jelenti, hogy tanulmányi ösztöndíjat, szociális támogatást, természetbeni támogatást, tankönyvcsomagot, étkezési befizetést, külföldi utakat, tanulmányi táborokat, erdei iskolát támogat. A kuratórium dönt az elosztható pénzekről. Több a szülő benne, mint a tanár, tehát a pénz a szülők kezében van teljes egészében, függetlenül attól, hogy csatlakoztak-e az alapítványhoz vagy nem. Általában addig csatlakoznak a szülők, amíg be nem kerül a gyerek. Az alapítvány kihasználta az 1989–1992 közötti pénzügyi szabályozatlanságot – a rendszerváltásnak óriási előnye volt, hogy két évig abszolút szabályozatlan volt minden –, amikor mi komoly tőkefelhalmozást hajtottunk végre. Nekem komoly kilincselési, tarhálási, begyűjtési időszakom volt ez, amikor fölkerestem mindazon jelentős személyiségeket, akik valamilyen cégnek vezérigazgatói, bankigazgatói voltak, és az iskolához kötődtek, mert ide jártak valamikor. Ők aztán fizettek, mint a katonatiszt, ahogy szokták mondani. Most a tőkét őrizzük és csak a hozadékot osztjuk szét.

- *A bekerült gyerekek tanulási ambíciója ill. magatartása szempontjából van valami változás?*
- Elsőben mindig hat az újdonság ereje. Fantasztikusan terhelhetők a gyerekek, bármilyen országos vagy fővárosi szintű versenyen indítjuk őket, tarolnak, matematikától az idegen nyelvekig mindenhol. Egy kicsi magatartási változás másodikban és harmadikban lép be, ami hagyományosan a nyolcadik-kilencedik osztály. Akkorra megszoknak, mint a cserepes virág, rájönnek, hogy itt sem harapják le a fejüket, ha véletlenül nem készülnek valamelyik órára, vagy egy dolgozatot, házi feladat nem írnak meg, és akkor egy picit lazábbak. De nem jellemző az, hogy anarchikus állapot alakulna ki, még véletlenül sem.
- *Mi a véleménye a középfokú iskolák felvételi vizsgáinak elterjedéséről?*
- Ez bonyolult kérdés, mert magánemberként is van véleményem, de én vagyok az elnöke a Gimnáziumok Országos Szövetségének is. Hogy megnézik, kiket vesznek fel és felvételit tartanak, azzal egyetértek. Azzal viszont nem, hogy időközben megszünteti az iskolatípust, és homlokegyenest más felvételit csinál, mint amit meghirdetett. Ezt abszolút etikátlannak tartom, pedig erre is van példa. Mondjuk meghirdeti, hogy magyar nyelvtanból és matematikából van felvételi és közben kémiából meg fizikából is felvételiztet. Egyébként jó néhány olyan gimnázium van, ahol szükségtelennek érzem a felvételit, mert a jelentkezők száma nem éri el a felvehetőket, ott minek felvételiztetni? Nézzék meg az általános iskolából hozott eredményt, és ha a gyerek megfelel, akkor bekerülhet. Nem értek egyet azzal sem, hogy a gimnáziumok között egyfajta sematizálást próbálnak elérni, tehát az elitiskolák leszorítását. Az iskola attól elit, hogy alapos és nagyon jó munka van benne, ami nem zárja ki, hogy a másikon is az van. A jelentkezők száma automatikusan jelzi, hogy az iskola népszerű vagy sem, ez iránt igény van, az iránt nincs. De nem tartom etikusnak a pénzért tartott előkészítőket. Ez egyfajta bérkiegészítés, ami a szülők zsebébe terheli. Ugyanakkor elismerem, hogy az általános iskolák színvonala közt igenis van különbség, de a gimnázium első évében hozzák szintre azt, akiket felvettek, és ne előkészítő tanfolyamokon, úgy, hogy semmi kötelezettséget nem vállalnak. Mi nem tartunk előkészítőt, nyílt napot sem, semmi olyat, ami esetleg azt jelentené, hogy ezt az iskolatípust szeretnénk népszerűsíteni. A számok azt igazolják, hogy felesleges.
- *Mennyire megfelelő a felvételi vizsgáztatás jelenlegi szabályozása?*
- Nem a felvételi vizsgáztatás szabályain kell változtatni, hanem a minisztérium által kiadott tanév rendjének a szabályozása az, amit valahol be kéne határolni. Értem ezen a következőt: most legalizálták az előfelvételiket. Teljesen fölöslegesen olyan tortúrának teszik ki a gyerekeket, hogy december 25-ig előfelvételit csinálhatnak az iskolák. Nyilván kik csinálnak? Azok, akik mindenáron a gyerekért harcolnak, hogy fenn tudják tartani magukat, hogy legyen gyerek az iskolában. A gyerek már régen eldöntötte, hogy nem biztos, hogy ebbe akar járni, tehát el fog menni felvételizni másik iskolába is, mert arra nem lehet kötelezni, hogyha egyszer felvettük, ne éljen a szabad iskolaválasztás jogával. Tehát fölösleges az előfelvételi rendszer. Legyen felvételi nagyjából azonos időpontban, mondjuk február 15. és március 15. között; addig ezt le lehet bonyolítani. A speciális osztályokkal rendelkező iskolákban, mint például nálunk a speciális németnél, lehetne előfelvételit csinálni, de ugyanebben az időszakban. Tehát nem novemberben vagy decemberben. Így talán el lehetne érni azt, hogy megfontoltabban válasszanak a gyerekek iskolát.
- *Az egész rendszernek óriási hibája az, hogy a szülők a gyerekeket megsanyarítják, tönkreteszik a folyamatos felvételiztetéssel. Van gyerek, aki 6–7 helyre felvételizik. Minek? Teljesen fölösleges. Ezt kéne valahol szabályozni.*
- *Mekkora szerepet kellene adni a felvételi kérdésében az iskoláknak, a fenntartónak, a szülőknek és a központi kormányzatnak?*
- Az utóbbinak semmit. Az iskola autonómiájára kell bízni azt, hogy kiket vesz fel és kikkel dolgozik. Az iskola dönthet egyedül abban, hogy kit vegyen fel. És ez kialakult, tudják, hogy

az Eötvös gimnáziumban német, angol és a matematika osztályok vannak, akkor a kémia-biológus nem fog ide jelentkezni például, mert ők elmennek a Trefortba vagy elmennek a Szent Istvánba, mert ott az a profil. Akik tudják, hogy a művészeti tárgyak itt általános intelligencia-szinten futnak, de mondjuk a városmajori gimnáziumban ez magasabb szintű, akkor az a gyerek jelentkezik a városmajoriba, akinek ilyen tehetsége van. Így kellene profil szerint az iskolákat kialakítani. Most mindenki mindent akar csinálni.

Mi abban gondolkodunk, hogy Iskolaszövetség keretében, a kerületi általános iskolákba járó gyerekek esetében azokat, akik jól teljesítenek, vagy valamiből kiemelkedően tehetségesek, és akiket a tantestület, ill. az osztályfőnök javasol iskolaváltási érettség alapján a hatosba, esetleg automatikusan vennénk át az általános iskola hatodik osztálya után. De csak a kerületen belüli iskolákból. Ezen gondolkodunk, talán így egyszerűsödne a felvételi.

Magyarországon olyan oktatási rendszert kellene kialakítani, ahol a szülő és a gyerek 6 éves korában már tudja, hogy 18 éves koráig hova jut el. Ez ma nincs. Ma óriási káosz van. Óriási káosz van a Nemzeti Alaptantervvel, amely 16 éves korig szabályozza az oktatást. Köztudott, hogy Magyarországon a középfokú iskoláztatás 18 éves korig tart. Tehát nem lehet lezárni valamit 16 éves korban. Nem lehet lezárni olyan tantárgyakat, amit lineárisan építettek és folyamatában tanítanak. Ez óriási hiba. Itt senki sem lát tisztán, hogy mit akarnak ezzel vagy hogy hogy lesz ez. Meg kell határozni a minimumkövetelményeket minden iskola részére. De ne szabják meg azt, hogy ezt 16 éves korig kötelező teljesíteni – 18 éves korig oktató intézményben.

A másik súlyos gond a jelenlegi érettségi koncepció, amely lefejezi, teljes egészében halálra ítéli a négyosztályos gimnáziumokat. Két év alatt mindent meg kell tanítani és két évig majd böngész a tanuló abban, amiből le is kíván érettségizni és abban majd elmélyül. Így nem lehet oktatni. 16 éves korban a gyerekeknek még fogalma sincs arról, hogy miből fog érettségizni. A többség nem tudja, hogy mi szeretne lenni, mert azt mondja, hogy még van két évem. Most előre kell hozni 16 éves korra a végső döntést, aztán már csak minimális változtatási lehetőség van. El kell dönteni, hogy elkorcsosult, eldeformált nemzedéket akarunk-e kibocsátani az iskolákból vagy alaposan képzettek. A magyar közoktatás rossz. De jönnek haza külföldről a gyerekeink és mindegyik azt mondja: tanár úr, én inkább visszamegyek egy osztállyal alacsonyabb évfolyamra, de tanulok még egy évet, mert amit kint tanultam, a nyelven kívül semmit nem ér. Ha az a cél, hogy ez az angolszász lazaság domináljon Magyarországon, akkor csinálják. Bizom benne, hogy az iskolák ezt nem vállalják el, hanem a saját útjukat járják. Mert megint mi van? Arra kell berendezkedni, hogy a törvényt hogyan tudom kijátszani, hol vannak a kiskapuk, hol tudok valamit csinálni. Hogy lehet így becsületesen élni? Sehogy.

(Az interjút Gyorgyevics Zsuzsa készítette, 1995 őszén)